

راه اندازی شعبه ویژه چهار دانگه

همزمان با هفته دولت، چهارمین شعبه وی آی پی ویژه کارفرمایان خوش حساب سازمان تامین اجتماعی در شعبه ۱۰ چهار دانگه با حضور مدیر کل تامین اجتماعی غرب تهران بزرگ و جمعی از مقامات و مسئولان محلی افتتاح شد.این شعبه دارای ۶۵۰۰ کارگاه فعال، ۱۳ هزار و ۴۳۵ کارگاه نیمه فعال، بیش از ۶۸ هزار نفر بیمه شده اصلی و ۲۵ هزار مستمری بگیر، بازمانده از کار افتاده است و آنطور که ناهید حیدری گفته بیش از ۱۳۰ کارفرمای خوش حساب دارد. طرح ویژه گرایی سازمان تامین اجتماعی از جمله طرح های تکریم کارفرمایان است که از سال گذشته آغاز شده و براساس آن خدمات مورد نیاز کارفرمایان خوش حساب به صورت متمرکز و ویژه به آنها عرضه می شود.

یکشنبه ۱۲ شهریور ۱۳۹۶ ● شماره صد و هجده

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹

کتینو | ۰۷

بررسی زیر و بم های سیاست های اشتغالزای و توانمندساز معلولان کشور با نگاهی به مزایا و حمایت های بیمه ای تامین اجتماعی از اشتغال آن ها

حمایت موثر از معلولان، لنگ بودجه است!

آمارهای سازمان بهزیستی نشان می دهند که از میان یک میلیون و ۳۰۰ هزار معلول، حدود ۲۵ هزار نفر از حمایت های بیمه ای (اجباری و اختیاری) سازمان تامین اجتماعی برخوردارند و افزایش پوشش نیازمند منابع مالی است.

و رسیدگی به مشکلات اجتماعی و اقتصادی بود و عده ای معتقدند اگر به درستی اجرا می شد، رویای اشتغال آفرینی برای معلولان محقق می شد. برای مثال در ماده ۷ و تبصره های این قانون آمده که دولت سه درصد از مجوزهای استخدامی دستگاه های دولتی و عمومی که به نوعی از بودجه کشور استفاده می کنند، به معلولان اختصاص دهد. تامین حق بیمه سهم کارفرما و پرداخت آن به کارفرمایانی که افراد معلول را به کار می گیرند، تخصیص اعتبارات خوداشتغالی به معلولین، تأسیس صندوق فرصت های شغلی معلولان و مددجویان، آموزش رایگان و متناسب با بازار کار به معلولین، ایجاد شرکت های تعاونی و... از دیگر موضوعات این قانون است که دولت های وقت باید آنها را عملی می کردند. بعد از قریب به ۱۳ سال نتهتای این قانون نتوانسته پاسخخی مناسب به نیازهای روزافزون معلولان بدهد بلکه دولت و نمایندگان مصمم شده اند اصلاحیه ای برای آن تدوین و تصویب کنند. کارشناسان پاشنه آشیل قانون قدیم را نبود اهرم ها و ضمانت های اجرایی می دانند که معلولان را در دستیابی به نوعی از اشتغال توانمندساز ناکام گذاشته است. در چنین شرایطی بار اصلی اشتغال این اقشار را کارفرمایانی به دوش می کشند که اکثرشان نیت های خیرخواهانه دارند.

■ مشوق های اشتغالی بهزیستی به کارفرمایان

در ایران، سازمان بهزیستی کشور متولی اصلی توانمندسازی معلولان است. بنا به آمارها هم اینکه از چهار و نیم میلیون نفر زیر پوشش سازمان بهزیستی، یک و نیم میلیون نفر معلول هستند و سالانه بالغ بر ۴۵ هزار نفر در برنامه های توانمندساز این سازمان مشارکت می کنند که حداقل ۵۵ درصد آنها

در رابطه با اینکه تفاوتی میان معلولان و بیمه شدگان نیست، مشاور معاونت بیمه ای سازمان تامین اجتماعی می گوید: «در قوانین این سازمان اساسا مزایا و امتیازاتی درباره معلولان تعریف نشده و مانند گروه های خاص دیگر از قبیل قالیبافان، کارگران ساختمانی و... دولت تعهدی برای معافیت بیمه ای به این اقشار یا تامین منابع برای بیمه آنها به سازمان تامین اجتماعی نداده است.» محمد محمدی در گفت وگو با آتیپو با بیان اینکه معلولانی که وارد محیط کار می شوند به طور غیرمستقیم از کمک دولت برخوردار می شوند، می گوید: «در قوانین سازمان تامین اجتماعی امتیاز خاصی در حق بیمه معلولان در نظر گرفته نشده و این سازمان بابت جذب معلولان در محیط کار و معافیت های این اقشار رسالتی ندارد.» وی با اشاره به کمک های دولت به کارگاه های تولیدی که کارکن های آنها معلول هستند،

را نمی دهد، در اکثر موارد سازمان بهزیستی تنها یکی از سه مشوق را پرداخت می کند.» پرداخت تسهیلات اعتباری به واحدها و کارگاه های تولیدی و حمایتی در مقابل اشتغال افراد معلول دیگر مشوقی است که به کارفرمایان تعلق می گیرد. بسته به ظرفیت و توجیه فنی اقتصادی طرح اشتغالزایی، از ۲۰۰ میلیون تومان تا ۵ میلیارد تومان در قالب تسهیلات قرض الحسنه و اعتبارات صندوق توسعه ملی به کارفرمایان پرداخت می شود. مهناز کاشی در توضیح شرایط برخورداری از مشوق های حمایتی می گوید: «معلولان ۱۸ تا ۵۰ ساله ای که بیکار و قابل توانمندسازی باشند، با همکاری سازمان آموزش فنی و حرفه ای مهارت های کسب و کار، مهارت های فنی، مهارت زندگی را متناسب با نیاز روز بازار فرا می گیرند و سپس براساس نتایج ارزیابی یا برای خوداشتغالی یا برای اشتغال

در بنگاه های بخش خصوصی آماده می شوند.» به استناد آمارهای سازمان بهزیستی، این سازمان در حال حاضر به ۲۴ هزار و ۵۸۰ نفر معلول و مددجو یارانه ارتقای شغلی پرداخت می کند که ۱۳ هزار نفر از آنها رابطه مزدی با کارفرما دارند. روال کار نیز بدین صورت است که کارفرمایان دارای کارکن معلول، حقوق و مزایای بیمه ای معلولان را مطابق قانون کار به تامین اجتماعی پرداخت می کنند و در مرحله بعد لیست پرداخت شده را به سازمان بهزیستی تحویل و عین مبلغ پرداختی به آنها برگردانده می شود. دسته ای دیگر از معلولان که تعداد آنها ۱۲ هزار نفر است، مشوق های پنج ساله سازمان بهزیستی را در قالب بیمه خویش فرما دریافت می کنند. در این نوع بیمه معلولان حق بیمه سهم کارفرما را به سازمان بهزیستی پرداخت می کنند و سازمان بهزیستی هم مطابق اسناد، اصل رقم پرداختی را به آنها برمی گرداند.

■ کمبود اعتبار بیمه ای سازمان بهزیستی

حال سوال این است که آیا در این فرایند بیمه ای، بدهی ای برای سازمان بهزیستی ثبت می شود و این سازمان بابت حق بیمه معلولان خود به سازمان تامین اجتماعی بدهی دارد؟ رئیس دبیرخانه اشتغال و کارآفرینی سازمان بهزیستی پاسخ منفی به این پرسش می دهد و می گوید: «اساس رابطه بیمه پردازی به گونه ای است که بدهی شکل نمی گیرد. اصل بدهی ما به کارفرمایان است که آنها هم چون خبر هستند، هدفشان این است که مددجویان و معلولان را در فرایندهای کاری خود نگه دارند. به همین دلیل با ما کنار می آیند و گاه از مجموع مطالبات یک ساله خود تنها شش ماه را دریافت می کنند.» کاشی حمایت ها و مشوق های مالی حق بیمه سهم کارفرما را مسئله اصلی کمبود اعتبار است که در بسیاری از موارد به قیمت انصراف معلولان از پرداخت حق بیمه و قطع روند بیمه پردازی آنها تمام می شود: «بهزیستی تسهیلگر اشتغال معلولان است و قطعاً اگر بودجه کافی در اختیار داشت، تمام حق بیمه را پرداخت می کرد اما چنین امکانی فراهم نیست. بابت این موضوع سالانه حداکثر ۳۰ میلیارد تومان به سازمان بهزیستی اختصاص پیدا می کند که کفاف هزینه ها را نمی دهد.»

● روزنامه نگار ●

معلولیت یک پدیده است و هم حقیقتی انکارناپذیر. پدیده از این رو که زمان و مکان نمی شناسد و با نسبت هایی در همه جوامع وجود دارد و حقیقت از این جهت که تغییراتی در نظریات توسعه پدید آورده است. پدیده ای که با افزایش شمار حوادث و بلایای طبیعی و غیرطبیعی، روز به روز تعداد بیشتری به آن مبتلا می شوند و به همین جهت توجه بسیاری به نقش معلولان در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع جلب شده است. مطابق آمارها، حدود ۱۰ تا ۱۲ درصد جمعیت جهان معلول هستند و این اقشار بزرگترین جمعیت حداقل جهانی محسوب می شوند. در ایران نیز معلولیت از حوزه هایی است که اختلاف نظرها بر سر آن زیاد است. نه آمار دقیقی از تعداد معلولان در دست است و نه سیاست گذاری های اشتغالزای و توانمندساز این اقشار موفقیت آمیز بوده است. حال پرسش بر سر علل اصلی به بن بست خوردن برنامه های مداخله ای و بازیابی های شغلی معلولان است و اینکه چرا انگیزش ها و مشوق های حمایتی و بیمه ای در پاسخ دهی مناسب و درخور به حق و حقوق معلولان عاجزند.

■ تناقض های آماری معلولین

مطابق نتایج آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۹۰، تعداد معلولان در ایران حدود یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر ثبت شده است. آماری که بسیاری امیدوار بودند با انجام سرشماری سال ۹۵ رقم دقیق تری برای آن اعلام شود که البته با ابهام در تعریف سنجه مرتبط، انبطور نشد. برخی گمانه زنی ها می گویند در خوش بینانه ترین حالت یک میلیون و ۵۰۰ هزار معلول در ایران زندگی می کنند که اگر معلولین جسمی و ذهنی شدید، متوسط و خفیف را بر آن بیفزاییم، تعداد معلولان به حدود ۱۰ تا ۱۱ میلیون نفر خواهد رسید. در بانک های اطلاعاتی و پایگاه های آماری و اطلاعاتی سازمان بهزیستی کشور نیز تعداد معلولان یک میلیون و ۳۰۰ هزار نفر ثبت شده است. پاره ای برآوردها هم می گویند روزانه ۱۶۵ نفر و سالانه ۶ هزار نفر بر تعداد معلولین اضافه می شود و آنطور که انوشیروان محسنی بندپی چندی پیش گفته، سالانه ۳۰ هزار کودک معلول در کشور متولد می شوند که علت اصلی آن افزایش شمار حوادث و بلایای طبیعی و انسانی، بیماری های ژنتیکی و مسائل بهداشتی است.

■ جدیت اشتغال و توانمندی معلولان

فارغ از اختلاف آماری، اگر معلولیت را نوعی اختلال در رابطه بین فرد و محیط بدانیم، روشن است با جمعیت پرشماری روبه رو هستیم که به اقتضائات محیط پیرامونی، با طیف گسترده ای از مسائل و معضلات دست و پنجه نرم می کنند. در یک نگاه شاید مهم ترین مسئله برای معلولان، اشتغال باشد؛ به ویژه آنکه در سال های اخیر، با افزایش شمار معلولان تحصیل کرده و ماهر، فرآیندهای توانمندساز و مشارکت اقتصادی و اجتماعی معلولان در جامعه با جدیت بیشتری دنبال شده و عمده تا هم قوانینی در این باره به تصویب رسیده که هدف اصلی شان خروج معلولان از چرخه حمایتی دولت است. با این حال شمار کمی از معلولان موانع اشتغال و حمایت های اجتماعی را رد کرده اند و همچنان قاطبه معلولان پشت درهای بسته دستگاه ها، نهاد های عمومی و دولتی و بنگاه های بخش خصوصی به انتظار تغییر اوضاع نشسته اند.

■ اجرای نیم بند قانون جامع حمایت از حقوق معلولان

با وجود آنکه ایران در زمره کشورهایی است که کنوانسیون جامع حقوق معلولان سازمان ملل متحد را امضا کرده و متعهد شده اقداماتی جامع برای احقاق حقوق و رفع تبعیض ها علیه معلولان را عملی کند، هنوز هم کاستی هایی چه از نظر قانونی و چه به لحاظ اجرایی، در این حوزه به چشم می خورد. به طور مشخص قانون جامع حمایت از معلولان نخستین و آخرین اقدامی بوده که نمایندگان وقت مجلس در سال ۱۳۸۳ برای رسیدگی به وضعیت معلولان در ۱۶ ماده به تصویب رسانده اند. قانونی که در آن مقطع اقدامی رو به جلو و حاوی سلسله احکام و گزاره هایی برای دفاع از حقوق انسانی و حرمت افراد معلول

● یادداشت ●

● حسین نحوی زاده ●

در انتظار قانون جدید

زمانی که صحبت از معلولان می شود، ناخودآگاه انسان یاد مشکلات آنها می افتد. معلولانی که چه به لحاظ تحصیلی و چه از نظر مهارتی شرایط لازم برای اشتغال به کار در هر دو بخش خصوصی و دولتی را ندارند. برکسی پوشیده نیست که شرایط باید به گونه ای تغییر یابد که این افراد یا به استخدام دولت در بیایند یا چنان جاذبه ای برای کارفرمایان در بخش خصوصی ایجاد شود که معلولان را به کار گیرند. بسیار پیش تر از زمانی که قانون جامع حمایت از معلولان مطرح شود، یکی از بحث های اصلی در حوزه معلولان، سهمیه سه درصدی استخدامی آنها بوده است. زمانی که قانون جامع به تصویب رسید، دستگاه ها موظف شدند این سهمیه را به معلولان اختصاص دهند اما بسیاری از آنها در معاینات بدو ورود استخدام مردود شناخته شده و جذب دستگاه ها نمی شدند. قانون جامع حمایت از حقوق معلولین مصوب سال ۸۳، بر چند نکته تأکید کرد که یکی از آنها سهمیه سه درصدی برای استخدام است. سیستم های تشویقی بخش های غیردولتی مانند حق بیمه سهم کارفرما یا جبران عدم کارایی هم غالباً به صورت موردی و محدود مطرح شده و عموماً به دلیل کمبود اعتبارات شامل حال همه معلولین نشده و راه به جایی نبرده است. در بازنگری قانون اصلاح جامع حمایت از حقوق معلولان، مواد و بندهایی اضافه شده که هدفش بهبود اوضاع معلولان است. یکی از این پیشنهادها، تأسیس صندوق حمایت از فرصت های شغلی معلولان است که بسیاری از محدودیت های معلولان را رفع کند. موضوع دیگر، حق بیمه سهم کارفرما و جبران عدم کارایی است که دولت را موظف می کند همه ساله منابع لازم را در قالب بودجه سنواتی درنظر بگیرد و از طرفی هم سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور مکلف می شود برنامه هایی برای ارتقای مهارت های معلولان جویای کار تدارک ببیند. این لایحه شهریورماه ۹۴ به مجلس شورای اسلامی رفت. نمایندگان دوره نهم کمیسیونی ویژه تشکیل دادند و مواد و بندهایی به لایحه اضافه کردند که از همان موقع هم احتمال آن می رفت شورای نگهبان به این لایحه ایراد اصل ۷۵ قانون اساسی وارد کند. اقدام دیگری که نمایندگان درباره این لایحه انجام دادند این بود که از ظرفیت اصل ۸۵ قانون اساسی استفاده کردند و اختیارات قانون گذاری صحن علنی را به کمیسیون ویژه دادند. شورای نگهبان در فروردین ۹۵ چند اشکال به این لایحه گرفت و آن را مجدداً به صحن علنی فرستاد. استدلال شورای نگهبان این بود که در شرایط وجود قانون دائم، اجرای آزمایشی قانونی جدید مبنای قانونی ندارد. این موضوع تا به امروز همچنان ادامه دارد. با روی کار آمدن نمایندگان دوره دهم، کمیسیونی جهت بررسی و اصلاح لایحه اصلاحی تشکیل شد که به علت تراфик بالای کاری مجلس فرصت طرح و بررسی آن به دست نیامده است. در چند روز آینده لایحه نهایی را کمیسیون تصویب و پس از آن در صحن علنی مطرح می شود. پیش بینی می شود با تصویب قانون جدید، صندوق حمایت از فرصت های شغلی معلولان راه اندازی شود و از این طریق می توان تسهیلات و امتیازاتی برای اشتغال این اقشار در نظر گرفت و حتی سه درصد سهم استخدام را به پنج درصد افزایش داد. البته باید تأکید شود این سهم متضمن این است که معلولان مهارت های آموزشی و فنی خود را چنان ارتقا دهند که در دایره استخدام دستگاه ها قرار بگیرند. ضمن اینکه بخشی از لایحه دولت در حوزه های آموزش فنی و حرفه ای، کارگاه های حمایتی و... که نیاز به تصویب مجلس ندارد هم اینکه ابلاغ شده که مطابق آمارها در سال گذشته حدود ۱۵ هزار شغل از این رهگذر برای معلولان ایجاد شده اما وافی به مقصود نیست. از حدود یک میلیون و ۳۰۰ هزار معلول زیر پوشش بهزیستی، حداقل یک میلیون نفر جویای کار هستند؛ بنابراین به نظر می رسد اگر قانون به تصویب و ابلاغ شود.

معاون توانبخشی سازمان بهزیستی کشور